

HAVEN

SEPTEMBER | 2024

HAVESELSKABET

2 forrygende
efterårshaver

Tips til pasning af
stauder gennem året

Stammehække
- sådan dyrkes og bruges de

TEMA: DYRK FRUGT

Landskabsarkitekten, der skaber fremtidens havedesign

Til oktober besøger Stefano Marinaz Danmark. Vi har mødt den prisbelønnede landskabsarkitekt, som kigger tilbage i tiden, når han skal finde svar på fremtidens udfordringer.

TEKST: CLAES AMUNDSEN, JOURNALIST. FOTO: ALISTER THORPE, FOTOGRAF

I Essex i det østlige England har Stefano Marinaz skabt denne naturalistiske have. Beplantningen består af cirka 40 procent græsser suppleret med stauder, buske og træer. Her om efteråret bemærker man gentagelsen af hjertebladet asters, *Symphotrichum cordifolium* 'Little Carlow' (syn. *Aster cordifolius* 'Little Carlow'), og haverørhvene, *Calamagrostis x acutiflora* 'Karl Foerster'.

I denne lille byhave i London har Stefano anlagt en snoet sti, som får haven til at virke større. De flerstammede kirsebærtræer i forgrunden skaber højde og skærmer samtidig for indblik. Stien er en blanding af knust skifer og brændte teglklinter, som går igen på muren.

Kort om Stefano Marinaz

Stefano grundlagde i 2012 sin egen tegnestue, som i dag har kontorer i London og Utrecht, og han har vundet en lang række priser. I 2023 kom han på listen over de 50 bedste havedesignere, som udnævnes af det engelske Society of Garden Designers (SGD). I 2024 vandt han prisen *Design for miljøet* samt juryens egen pris, da SGD kårede årets haver.

Hvad er bæredygtighed i den moderne have? Stefano Marinaz besvarer i første omgang spørgsmålet ved at give eksempler på det modsatte: »Kunstige græsplæner! Eller den enorme produktion af enårige blomster.«

Og så følger han op med det, som er blevet hans mission, og som kendetegner de haver, han selv designer:

»Jeg synes, vi skal se tilbage til dengang, hvor teknologien endnu ikke fandtes. Man kan skabe vidunderlige haver med enkle materialer. Og når vi holder det enkelt, kan vi samtidig skabe komplekse beplantninger, som fanger øjet,« siger Stefano Marinaz.

Der gemmer sig en italiensk sang i Stefanos engelske udtale. Det er efterhånden mange år siden, han forlod Trieste i det nordøstlige Italien, hvor han er vokset op. Oprindeligt studerede han landbrugsvidenskab (agronomi). Undervejs mødte han andre, som læste landskabsarkitektur, og det afgjorde Stefanos skæbne: Han skiftede spor og færdiggjorde sin uddannelse som landskabsarkitekt i London. Det var også her, han i 2012 grundlagde den tegnestue, der bærer hans navn.

Siden er Stefano Marinaz blevet kendt og prisbelønnet for sit arbejde med små og store private haver, som han skaber med enkle og naturlige

virkemidler, og som falder smukt sammen med omgivelserne.

Det ser så enkelt ud, men der er design i alle detaljer: om det er terrakottakrukkerne i et hjørne af terrassen eller de små brændestabler, som er placeret langs havegangen. Tilsyneladende skodesløst, men aldrig tilfældigt.

Med naturen som læremester

Stefano har brugt mange timer på at studere naturen, lige siden han var dreng:

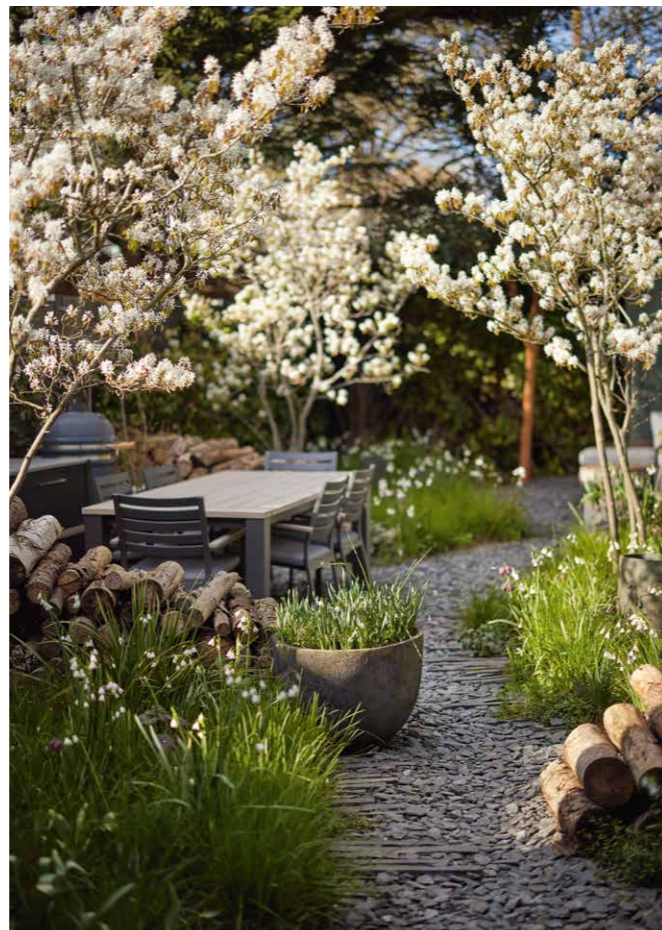
»I Trieste gik jeg tit tur med mine forældre. Det er et virkelig interessant landskab med klipper ned mod vandet. Jeg begyndte at samle sten, og jeg blev fascineret af, hvor smuk den naturlige verden kan være. Så når jeg er i tvivl om et design, stiller jeg altid mig selv spørgsmålet: Hvordan ville naturen have gjort det?«

Et af svarene er at forene det bløde med det hårde. I Stefanos haver smelter terrasser og belægninger sammen med planterne.

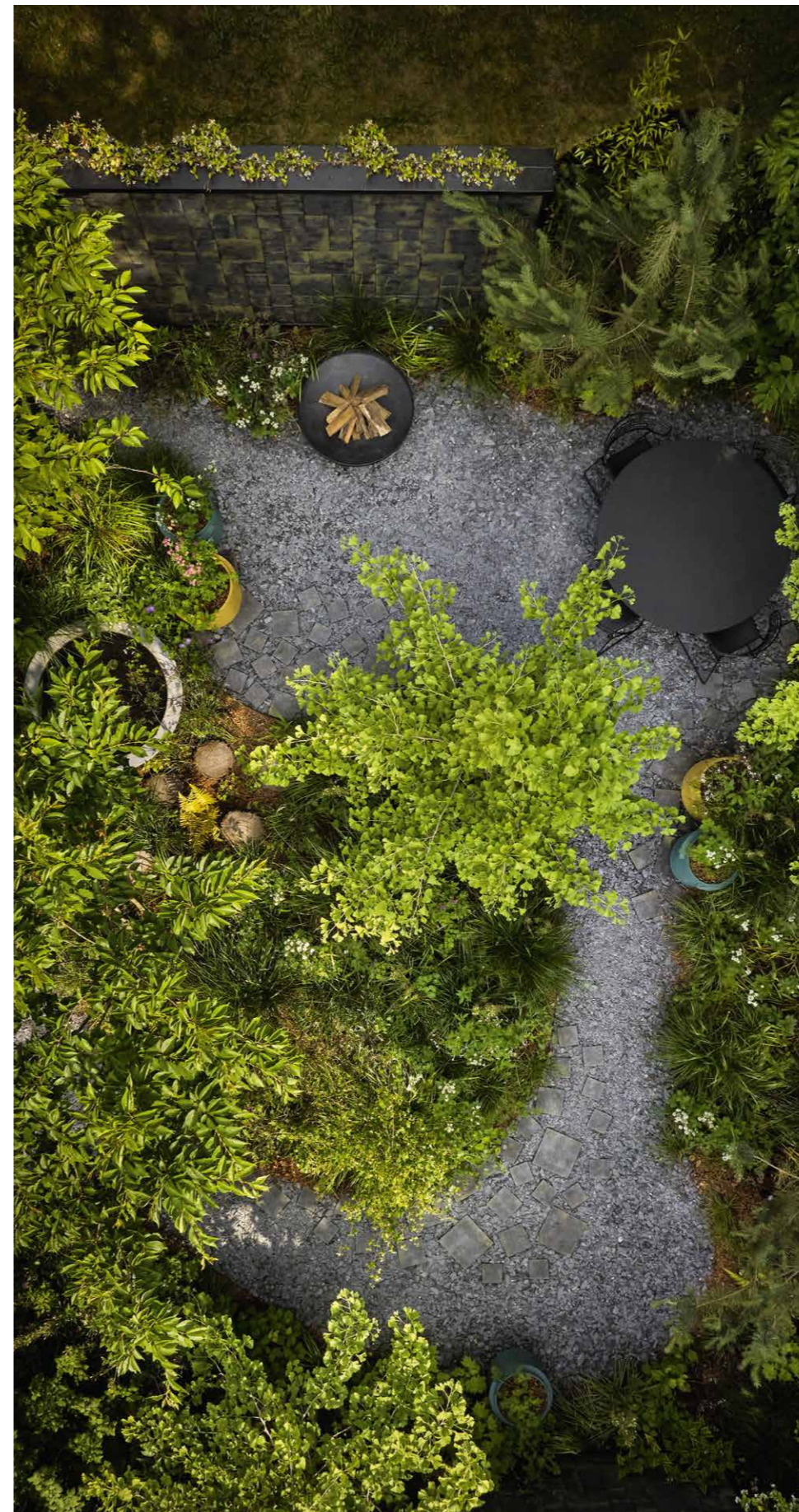
»Det ser vi også i naturen. Her vokser mos på sten, og planter skyder op i klippesprækker. Blødt og hårdt taler sammen. Så vi lader planter vokse op gennem terrassen. Jeg bryder mig ikke om haver, hvor fliser skal spules med højtryksrensere flere gange om året. Det er et enormt arbejde, det larmer, og det er ikke særlig bæredygtigt.«

Essex-haven Church Barn Garden fra en anden vinkel: Oprindeligt var her en stor parkeringsplads, og Stefano fik lov at genbruge gruset til stier mellem bedene. I august kommer den limegrønne efterårsblåaks, *Sesleria autumnalis*, til sin ret og udgør en stor del af matrix-beplantningen.

Gentagelser giver en oplevelse af sammenhæng og leder blikket gennem haven: Både sommerhvidblomme, *Leucojum aestivum*, almindelig bærmispel, *Amelanchier lamarckii*, og brændestabler går igen her i byhaven.

Det handler ikke om den enkelte plante

Stefano tilhører en generation af havedesignere, som tilstræber det naturalistiske udtryk. Men alligevel er haver jo aldrig ren natur; de er altid underlagt menneskers kontrol. Så for Stefano gælder det også om at finde ud af, hvor meget kontrol haveejer selv ønsker at have.

»Ved mit første besøg lytter jeg mig frem til, hvilke funktioner ejerne ønsker i deres have. Og om de for eksempel er glade for græsser eller blomster. Selv er jeg ikke så optaget af den enkelte plante, men af, hvordan alle planterne fungerer sammen, og hvordan de vil udvikle sig. Jeg er havedesigner – ikke blomsterdekorator,« smiler Stefano.

Når han har en idé om, hvad haven

skal kunne, skitserer han selve designet. I små haver sørger han for, at der bliver så lange snoede stiforløb som muligt. Og så arbejder han med gentagelser og strukturer, også i højden.

»Klimaforandringerne betyder, at det bliver varmere om sommeren. Jeg er sikker på, at folk om 20-30 år vil fortryde, at de ikke har plantet flere træer. De giver skygge og er med til at køle omgivelserne ned.«

Haven er til låns

Først når de store linjer er på plads, planlægger Stefano, hvad der skal vokse hvor. Han benytter hyppigt græsser med inspiration fra Piet Oudolfs ”matrix”-princip. Her udgør lave græsser op imod 40 procent af beplantningen, og de brydes af grupper af stauder, buske og andre vækster.

»I begyndelsen bruger jeg ofte enårige blomster, som er gode til at så sig selv – for eksempel jomfru i det grønne, *Nigella damascena*, eller judaspenge, *Lunaria annua*. Jeg sår nogle det første år, og de fungerer lidt som gær i et brød: Man skal bare tilsætte en smule, for at der kommer gang i de naturlige processer.«

Og så er vi tilbage ved Stefanos mantra om natur og bæredygtighed: »Haver skal bidrage til, at mennesker har det godt – både fysisk og psykisk. Men vi må samtidig huske, at vi ikke er havens egentlige beboere. Vi låner bare området. Haver er hjem for bier, guldsmede og alle de andre skabninger. Så for mig handler det meget om at skabe levesteder. Så skal naturen nok indfinde sig, og en have er langt smukkere, når den er fuld af liv.«

3 foredrag med Stefano Marinaz i Danmark

Til oktober besøger den prisvindende landskabsarkitekt Danmark og holder foredrag om ”Fremtidens bæredygtige og biodiverse have”. Haveselskabet har i samarbejde med Landskabsarkitekternes Forening inviteret ham til at holde foredrag tre steder i landet. Du kan møde ham i:

Roskilde: mandag d. 21. oktober

Vejen: tirsdag d. 22. oktober

Viborg: onsdag d. 23. oktober

Foredraget koster kun 150 kr. for medlemmer (300 kr. for andre). Læs mere, og køb din billet, på haveselskabet.dk/foredrag

Stefano Marinaz vil fortælle om, hvordan han ser fremtidens haver. Her vil han blandt andet vise eksempler på havedesign, hvor bæredygtighed, biodiversitet og æstetik går hånd i hånd. Han vil give konkrete tips til håndtering af regnvand, plantevalg, og hvordan vi bedst udnytter vores haver til at skabe forskellige typer plantesamfund. Gennem smukke og nytænkende eksempler er det målet at inspirere til, at vi kan se nye muligheder i vores egne haver og gøre dem mere robuste over for den fremtid, der venter.

◀ Stefano Marinaz designer både små og større haver. Her er der tænkt på både træer og stier med en interessant belægning